

ADALET VE KAHRAMANLIK

URUKAGİNA'DAN KINALIZADE ALİ'YE
KÜRŞAT'TAN ÖMER HALİSDEMİR'E

Tahir Erdoğan ŞAHİN

Öz: Uygarlık aşamasına gelen toplumlarda örgütlü kurumlar ortaya çıkar. En üst siyasal kurum *devlettir*. Devletin meşruiyetinin kaynağını teşkil eden temel olgu ise *adalet*dir. Adalet anlayışı ve pratiği o devletin niteliğini yansıttığı gibi ömrünü de belirler. Devlet düzeyinde “adalet”e verilen önem, o toplumdaki insanların hayat hakkındaki düşünceleri ve devlet- toplum ilişkilerinin niteliği hakkında ışık tutucudur.

Tercihler ne kadar sorgulanırsa sorgulansın, kahraman olarak kabullenilmiş failer saygın bir karakter olarak kabul edilirler. Onlar toplumun kimlik ve karakterinin oluşumunda, hatta o toplumun var oluşunda değerli işler yapmış olmakla ünlenmişlerdir. Gök-türk tiğınlerinden *Kür-şat ile* 15 Temmuz 2016’ da devleti ele geçirmeye çalışan iblislere karşı verdiği mücadelede şehit *Ömer Halisdemir*, Türk tarihinde iki seçkin millî kahraman olarak anılacaklardır.

Anahtar Kelimeler: devlet, adalet, toplumsal yapı, kahraman.

JUSTICE AND VALOR

FROM URUKAGINA TO KINALIZADE ALI,
AND FROM KURSAT TO OMER HALISDEMİR

Abstract: In societies reaching the stage of state of civilization, organized institutions occur. State is the highest political institution. Justice is the main issue that is the source of the legitimacy of the state. The concept and practice of justice of that state reflects the nature of it, and determines its life as well. The importance given to justice at the level of state lights the way of those people's thoughts about life and state-society relations within that state.

No matter how far the preferences are questioned, heroes as perceived perpetrators are recognized as a respectable character. They are the community's identity and character formation, even in the existence of valuable works done for society that they have become famous. Besides a prince from Gokturk state Kur-sat and a martyr, Omer Halisdemir, in the struggle against the demons who wanted to take over the state on 15 July 2016, will be remembered as two outstanding national heroes.

Key Words: state, justice, social structure, hero.

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

İlk yerleşmelerin ortaya çıktığı, zaman içerisinde farklı kültürlerin birlikte olduğu, yakın ve uzak çevreyle ilişkisi oranında niteliksel değişimlerin yaşandığı alanlardan biri de Ön Asya'dır. Bu alanın çekirdeğini oluşturan Mezopotamya'da toplumsalın var oluşu, bir anlamda çeşitli toplumsal yapıların, yani dil, din, hukukun alt yapısını teşkil edecek örf, âdet ve geleneklerin var oluşu anlamını taşır. Uygarlık aşamasında bu toplumsal yapılar somut kurumlar hâlinde gözükürler. En üst siyasal kurum *devlet*; devletin meşruiyetinin kaynağını teşkil eden olgulardan biri de *adalettir*. Adalet anlayışı ve pratiği o devletin niteliğini yansıttığı gibi ömrünü de belirler.

Toplumların ya da devletlerin hayatında pek çok sıra dışı olaylar yaşanmıştır. Bu olayların bazıları göreceli olarak bir kırılma ya da milat olarak kabul edilebilir. Şu var ki, sıra dışı olayların aktörleri o olayın içindeki kitlenin tüm bireylerini kapsamakla birlikte, temel değişkenlik anlarına neden olanlar sınırlı sayıdadır. Yaşanan olay sonrasında toplumun genel yarğısı erişilen sonuçları olumluyor ise, o temel kırılma ve dönüşüm anlarının müsebbiplerini "kahraman" olarak nitelendirilecektir. Genel toplumsal süreçlerin yaşandığı süreçlerden oluşan tarih, bu süreçlerin özelliğini tayin eden kahramanların etkin kimlikleri ve başarılarıyla birlikte yazılır.

DEVLET VE MEŞRUIYET; YASA VE DÜZEN

Toplumsal yapıların ortaya çıkışı, kendi içerisinde belirgin nitelikler kazanması ve süreç içerisinde sair yapılarla birlikte bütünleşerek kurumsallaşma yönünde evrilmesi, *devlet* sisteminin kurulmasıyla sonuçlanır. Devlet, toplumların siyasal gelişim süreci içinde ve ancak bazı zorunlu oluşumlara bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle devlet; Uygarlık Dönemi'nin özgün ve nihai kurumlarından biridir.

Devletin varoluşuna paralel önemli bir olgu *yasal* düzenlemelerdir. Yasa, içerik itibarıyla toplumsal düzenin sağlanmasıyla birlikte anıldığı için, toplumların siyasallaşma süreçlerinden ayrı tutulmamaktadır. Aynı hızda ve nitelikte olmamakla birlikte, tarihte toplumların nicel gelişmeleri, sadelikten karmaşıklığa doğru ilerler. Verilerinin çokluğu ve okunmalarının kolaylığı nedeniyle, nicel gelişmelerin karmaşık yapılar hâlinde gelişmesinin en iyi görülebileceği alanlardan biri Mezopotamya'dır. Mezopotamya'da kent devleti ve kurumlarına dayalı *Urukagina Yasaları* ile bölgesel imparatorluğun karakterize ettiği *Hammurabi Yasaları* arasındaki farklılıklar, hukukî yapılar ile siyasal düzenler arasındaki koşutluğun Uygarlık Dönemi'ndeki çehresini yansıtmada özgün örnekler olarak incelenebilir.

Din, en eski insan topluluklarından bugüne kadar, hemen her dönemde insanî gelişmelerde özel bir yere sahiptir. Kişi ile Tanrı arasındaki içsel diyalogların tek düze bir tanımına varmak ya da dinî duyguları apaçık biçimde tanımlamak, özellikle İlk Çağ toplumlarında dinî-psikolojik verilerin gerekli analizini yapmak kolay gözükmemektedir. Ancak, tarihî perspektifle yapılabilen iş, dinin sosyal, kültürel ve ekonomik yapılanmalarda ve ilişkilerdeki rolünün açıklanması noktasında bazı somut verilerden ya da akılcı yaklaşımlardan hareketle yorum yapılabilmesidir.

Uygarlık tarihinin başlangıç dönemlerinde, özellikle Mezopotamya'daki rahiplerin, kendilerine miras kalan dinî törenleri izleyip zenginleştirerek sürdürdükleri görülür.¹ Diğer çevre topluluklarının bir çoğunda da Sümer tanrıları topluluğunun gerçekten dünyayı yönettiğine inanmışlar, kendi idrak dünyaları içinde bazı değişikliklere uğratarak benzer inançları devam ettirme çabasına girmişlerdir. Kentlerdeki dinî ya da siyasî otorite, üreticiden vergi veya başka adlar altında artı ürün toplamaktır. Toplayıcı konumunda olanlar, doğrudan üretim işlerine katılmakla birlikte, toplumsal üretimin organizasyonda etkin olan zümrelerdir. Bu zümreler, örgütledikleri kadrolarla birlikte toplumda siyasî- hiyerarşik bir yapı oluştururlar.²

Sumerleşme sürecinin yaşandığını, kent içindeki dinî ve etnik yapıların gelişmelerinden ve ekonomik ilişkilerin etkisiyle ortaya çıkan toplumsal tabakalaşmalardan görebiliriz. Sumer topluluklarının güneye yerleşmeleri sırasında en az üç toplumsal tabaka vardır.³ Üst tabakaya mensup olanlar, toplumun üst değerlerini temsil eden dinî zümredir. Bu zümre, emek ve üretimin dışında kalmalarına rağmen ürünlerin kullanımı ve dağıtımında öndedir. Zamanla bu zümre içinde siyasî, idarî, ekonomik güç sahibi *seçkinler* oluşacaktır. Bir anlamda, tapınak içi ayrışma yaşanacaktır. Bir grup, genel siyasî, idarî ve ekonomik gücün doğrudan denetleyicisi, bir grup ise temel görevi dinî olmakla beraber, birinci grubun yardımcı kurumların mümessilleri durumuna geçeceklerdir. İhtimal ki, Uruk dönemi *çift tapınak* yapımı, tapınak mensubu zümrenin kendi iç ayrışmasının somut göstergesidir. Tapınak çiftinin biri, doğrudan siyasî erk sahibi grubun idarî-dinî mekânı, diğeri yakın yardımcı zümrenin mekânıdır. Bu gelişme, Cemdet Nasr Dönemi'nde *ensi* diye adlandırılan *rahip-krallar* dönemine

1. Féllice Challaye, **Dinler Tarihi**, (çev. S. Tiryakioğlu), İstanbul 1972, s. 148; Annemarie Schimmel, **Dinler Tarihine Giriş**, Ankara 1955, s. 34.

2. M. Frangipane, **Yakınoğu'da Devletin Doğuşu**, (Çev. Z. İlkelen), İstanbul 2002, s. 295 vd.

3. Pavel Dolukhanov, **Eski Ortadoğu'da Çevre ve Etnik Yapı**, (çev. S. Aydın), 1998, s. 387.

geçilmesiyle sonuçlanır.

Kurulan devlet, erk ve iktidarı içerir; toplumsalın temel ihtiyaçlarından doğması nedeniyle meşru otoritedir. Başta idaresi altındaki insanların can güvenliğini ve tehlikelere karşı korunmasını sağlamak, o insanların değerlerini önemsemek ve var oluşunu sağlayan kitlelerin çıkarlarını gözetmekle yükümlü addedilir. Devletin meşruiyetine kaynak teşkil eden unsurları ihmal etmesi veya umursamaması hâlinde, o devlete karşı çıkışlar da bir o kadar meşrudur. İktidarın olumsuz işleyişine karşı çıkışlar kitlesel olduğu gibi bireysel de olabilir. Bireysel direnişleri anlamlı ve etkin kılan, arkalarında önemli bir kitlenin olmasıdır. Öncelikle adalet ve özgürlük adına ortaya çıkan hareketlerde, yaptıkları olağan dışı görülen bazı bireyler vardır ki, adı bilinsin ya da bilinmesin, bu kişiler *kahraman* olarak nitelendirilirler.

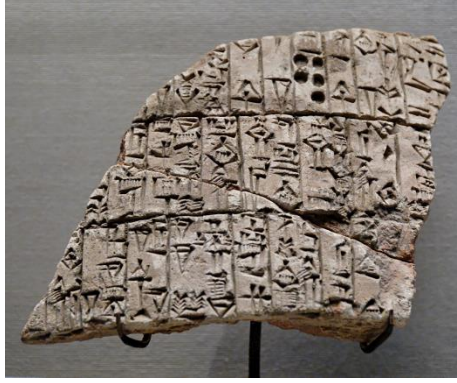
URUKAGİNA; İHTİLÂL, REFORM VE ADALET

“Ve Urukagina zulmü kaldırdı. Güç sahibi adam yoksulun bahçesine giremedi.. O emretti: - “Satmak istemediğinde, güçlü kimse güçsüzün (malını) satması için zorlamayacak” .. Ve Urukagina , ödeyemedikleri borçtan dolayı hapis edilen, öldürmek ve çalmak zorunda kalan Lagaşlıları affetti. Onlara özgürlüklerini verdi.. Bundan böyle güçlü kimse dul ve yetimlere haksızlık yapamaz, onları ezemez.” (*Urukagina Kanunları’ndan*)

Toplumsal teamüllere göre hukuk metinleri oluşturmak ve gerekse yönetim mekanizmalarının düzenini sağlamak için yasa koyup yazmak Sumerlerden itibaren başlar.⁴ Şunu vurgulamak gerekir ki hukuk, örgütlenmiş toplumlarda ortaya çıkan sorunlara bağlı olarak ortaya çıkar. Bu sorunların niteliği o toplumdaki hukuk ve yasaların niteliğini belirler. Güney Mezopotamya ve Sumer tarihinin en belirgin yönlerinden biri, kent devletleri arasındaki savaş ve çekişmelerdir. Kentler arasında vuku bulan çekişmeler, kentlerin kendi içindeki kitleler arasında da görülmektedir. Lagaş, kent içi toplumsal tabakalar arasında meydana gelen sürtüşmelerin en ileri örneklerini vermektedir. Bu sürtüşmelerde çeşitli çıkar kavgaları, üretim ve dağılımda eşitsizlik, din adamları sınıfının siyasal ekonomik rant elde etmek uğruna gösterdikleri seküler gayret ve daha birçok olumsuz gelişme, toplumsal bunalıma neden olmuş, yoksullaşan halkın ihtilâl yapmasına ortam hazırlanmıştır. Lagaş’ın dokuzuncu kralı *Lugalbanda*, Uruk kentinin gölgesinde baş rahip oğlu olarak şahsî mülk ve çıkarları için hareket etmiş, giderek halkın kendisine öfke duymasına neden olmuştur.

4. Emin Bilgiç, *Eski Mezopotamya Kavimlerinde Kanun Anlayışı ve An’anesi*, **Belleten**, C. XI, S. 44, s. 103; Mebrure Tosun – Kadriye Yalvaç, **Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ami-Şaduqa Fermanı**, Ankara 1989, s.10-11.

Urukagina (MÖ, 2350' ler), Lugalbanda zamanında iyi-ce artan bunalım ve toplumsal çürüme karşısında, halkın gücünü yanına alıp başarılı bir ihtilal denemesi yapar. Yazılı tarihin bilenen bu ilk ihtilâlcisi, yazdırttığı tabletlerde, kendisinden önceki Lagaş'ın durumunu ele alıp ihtilâlinin gerekçesini belirtmiştir. Özellikle, rahiplerin sosyal ihtiyaçlar (evlenme, boşanma, doğum, ölüm) karşılığında ağır vergiler aldıklarını, haksız olarak çeşitli mülkler ediniş kamu mallarına el koyduklarını söyler.⁵ Bu tabletlerde, Tanrı Ningirsu'nun yardım ve isteğiyle görevlendirilen Urukagina, yaptığı reformları yazar. Halk üzerine konulan ağır vergilerin çoğunu kaldırır. Vergiler düzene bağlanır ve yoksul kitlelerin sömürülmesi önlenilmeye çalışılır. Yoksulluk yüzünden köleleşenlere özgürlükleri verilir. Kişisel mülkler kanunlarla korunur ve satılmaları usüllere bağlanır.

Urukagina Dönemi'nde yapılan reform metinlerinin yazıldığı kil tabletlerden biri.
(Louvre Müzesi)

“En eski günlerden, tohumun fışkırdığı zamandan beri bazı örf ve adetler vardı. Gün oldu, tanrı Ningirsu Lagaş Krallığını Urukagina'ya verdi; (o) eski zamanların kesin (doğruluğu netleşen) hükümlerini yeniden tesis etti; bundan sonra yaptığı yeniliklerle baskıyı, zulmü ortadan kaldırarak (adaleti yerleştirerek) özgürlüğü getirdi.”⁶

Yazılı kayıtlardan anlaşıldığına göre; geçmişinde ihtişamlı zamanlar yaşayan Lagaş, tarihinin bir kesitinde toplumsal ve ekonomik bunalımlar geçirmiş, Urukagina'nın çeyrek asır süren yönetimi sırasında ise Lagaş, dönemin hukuk devleti olmuştur. Tapınağın siyasal ve ekonomik gücü oldukça küçültülerek bu nispette sarayın malî ve siyasal gücü artırılmış, kamu malları üzerinde sarayın denetimi ön plâna çıkarılmıştır. Bilinen tarihin ilk ihtilâl kahramanı Urukagina, ilk sosyal reformcu ve yasa düzenleyici olarak anılması yanı sıra zulüm ve haksızlıkları bertaraf etme konu-

5. Mebrure Tosun – Kadriye Yalvaç, **age**, s.19-29; M. Tosun – K. Yalvaç, **Sümer Dili ve Grameri I**, Ankara 1981, s.119.

6. M. Tosun – K. Yalvaç, **Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ami-Şaduqa Fermanı**, s.11.

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

sundaki çabalarıyla *adaleti* (mesaru/ misarum)⁷ kaim kılan bir hükümdar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mezopotamya'da Urukagina sonrasında Sumer, Babil, Akkad ve Assur Dönemlerinde çeşitli kanun çalışmaları olmuştur. Bunlardan Babil-Hammurabi Kanunları mufassal oluşuyla ünlenmiştir.

YEREL VE EVRENSEL BİR DEĞER OLARAK “ADALET”

Ön Asya ve Mezopotamya dışında toplumsal-siyasal düzenlerin kurulduğu sair coğrafyalarda da, adaletin öncellendiği ya da önemsendiği kanun yapıcılığının ve hukuki düzenlemelerin olduğu görülür. Zaman, mekân ve toplulukların yaşam biçimlerine bağlı olarak farklı dünyalarda farklı yasalar geliştirilmiştir. Hukuki yapılaşma ve somutlaşan yasalar bazı topluluklarda özenle yazılıp felsefî açılımları üzerinde çeşitli mütalaa yapılırken, bazı topluluklarda hukuk şifahi (töre, gelenek ve anlayış gibi) boyutuyla ön planda olmuştur. Yunan siteleri ve Roma dünyası gibi yerleşik ve sınıflaşmanın oldukça belirgin biçimde öne çıktığı devletler ile hareketliliğin öne çıktığı Orta Asya gibi bozkır topluluklarında iktidarın algılanışı, meşruiyetin kaynakları, nihayetinde yasaların niteliğinde gözle görülür farklılıkların olması doğaldır. Ancak, doğrudan insan doğasıyla ilgili temel olguların müşterekliği, bazı konularda algılar arası benzerliği gerektirmiştir. Adalet de bu müşterekler arasındadır. Ayrıntı denilebilecek bazı açılardan farklı açılım ve anlayışlar olsa da, özünde “adalet duygusu” ve buna uygun söylemler birbirine oldukça benzerdir. Nitekim insanlığın bu müşterek olguları doğal/ evrensel hukukun da önünü açmıştır.

Temel parametreler üzerinden oluşturulan doğal/evrensel hukuk ilkeleri ve onun öncellediği yasalar arasında görülen benzerlik, her toplumda örtüşük ifadeler içinde terennüm edilmekle birlikte bu parametrelere verilen önem toplumlar arasında değişik biçimde tezahür edebilir. Nitekim “adalet” gibi en temel olgularda bile hem algılamada hem uygulamada bu farklılaşmaları görmek mümkündür. Kaldı ki, sınıflı/ayrıcalıklı toplumlarda güçlülerin elinde biçimlenen hukuk ile hukukun her zümre için olmazsa olmaz “üst güç” olarak benimsendiği toplumlarda bu apaçık gözlemlenebilir. “Üstünlerin hukuku”nun cari olduğu toplumlarda *adaletin* varlığı değil yokluğu tartışılabilir.

Doğu dünyasında *adaletin* başat toplumsal kavramlardan biri olduğuna ilişkin sayısız kanıtlar bulunmaktadır. Türk topluluklarında adalet,

7. M. Tosun – K. Yalvaç, **Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ami-Şaduqa Fermanı**, s. 282; Nafiz Aydın, **Büyük Sümerce Sözlük**, Ankara 2013, s.803.

unsurdur. Örneğin *Bilge Kağan*'ın dilinden aktarılan “aç iken (öncelikle halkımı) doyurdum” benzeri ifadeler, sorumlu yöneticinin adaletin sağlanması gerektiğinin çarpıcı örnekleri arasındadır. Temsili hükümdar Kün-Toğdı üzerinden “Ben işleri doğruluk ile hallederim; insanları bey veya kul olarak ayırmam” diyen Karahanlı Dönemi'nin bilgesi *Yusuf Has Hacib*'in Kutadgu Bilig'i, öncelikle adaletin esas alındığı bir mecrada kaleme alınmıştır.⁸

İslâm dünyasında adalet, evrensel bir olgu olarak oldukça kapsayıcı ve kavrayıcıdır. Adaletin gerçekliği, hak olanın yerine getirilmesidir. *Hak*, değil ki insanlar arasında, canlı-cansız tüm varlıkların ortak paydası, her şeyin kendi doğasının zorunlu varlık alanıdır. Bu nedenle “adalet mülkün/devletin temeli” olmak durumundadır.

KINALIZÂDE ALİ EFENDİ VE ADALET MERKEZLİ DEVLET

Adaletin olmadığı alanda eşitlik ve özgürlük gibi kavramların içi boş söylemler olduğu açıktır. Devlet düzeyinde “adalet”e verilen önem, o toplumdaki insanların hayat hakkındaki düşünceleri ve devlet- toplum ilişkilerinin niteliği hakkında ışık tutucudur. Selçuklu ve Osmanlı döneminden bugüne intikal eden eserlerde adalet konusunda gösterilen hassasiyetin oranı apaçık görülmektedir. Bunlardan *Kınalızâde Ali Efendi* tarafından ele alınan *Ahlâk- ı Alâî*, geçmiş yüzyılların iz düşümü olması yanı sıra gelecek nesillere yol açıcı bir karaktere haizdir.⁹

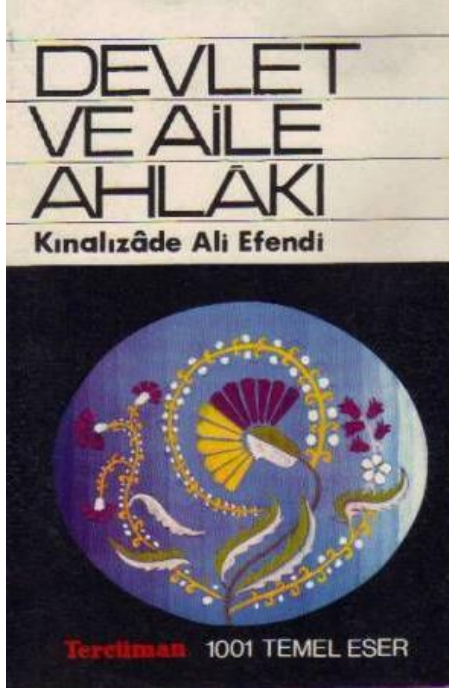
Kınalızâde Ali Efendi (Alaaddin Ali b. Emrullah) XVI. yüzyılda yaşamış, çeşitli medreselerde müderrislik, Şam, Kahire, Bursa ve İstanbul'da kadılık, daha sonra Anadolu Kazaskerliği görevinde bulunmuştur (ölm. 1572). Ailesinden birçok kişi ilmiye mensubudur. Büyükbabası Abdülkadir Hâmidî Efendi'nin Fatih Sultan Mehmet'in hocaları arasında olduğu rivayet edilir. Oğullarından Hasan Çelebi “Tezkiretü'ş- şuara” adlı eseriyle ünlüdür.¹⁰

8. Yusuf Has Hacib, *Kutadgu Bilig*, (çev. R. R. Arat), Ankara 1985, s. 69; Muhsin Kalkışım, *Kutadgu Bilig*'de “Adâlet” Değeri, *Mavi Atlas Gşü Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Güz 2013, S. 1, s. 93 vd.

9. Üç kitaptan (Ahlâk İlmi, Tedbîru'l- menzil/ Aile ahlâkı, Tedbîru'l medine/Devlet ahlâkı) oluşan eserin ilk kitabı Hüseyin Algül tarafından (Ahlâk/Ahlâk-î Alâî, Tercüman Yayınları, Tarihsiz-İstanbul), diğerleri Ahmet Kahraman tarafından (Devlet ve Aile Ahlâkı, Tercüman Yayınları, Tarihsiz- İstanbul) hazırlanarak neşredilmişlerdir.

10. H. Algül, *Kınalızâde Ali Efendi*, **Ahlâk / Ahlâk- ı Alâî**, s. 13- 15; Geniş bilgi için bak. Enfel Doğan, **Ahlâk-ı Alâî (Metin-Sözlük-Sentaks İncelemesi)**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2006 ; Fahri Unan, **İdeal Cemiyet, İdeal Devlet, İdeal Hükümdar: Kınalızâde**

Ahlâk-ı Alaî'nin II. cildine sunuş yazısında A. Kahraman eser hakkında "Türk- İslâm ahlâkı ile ilgili en mühim kaynak olarak bilinen bu eser, yıllardır büyük milletimizin fert, aile ve devlet hayatına ışık tutmuş ve rehber olmuştur" der.¹¹ Eserin, Selçuklu sonrasında kurulup XV. yüzyılda

dünya devleti konumuna gelen Büyük Osmanlı Devleti' nin hemen sonraki yüzyılı içerisinde yazıldığı düşünülünce, A. Kahraman'ın yargısının isabetli" olduğu görülecektir. İbn Halduncu gelenekle bağı olan¹²Kınalızâde Ali Efendi'nin bu önemli eserini yalnızca Osmanlı ülkesinde yazılan kitap ve anlayışlar çerçevesinde değil, İslâm dünyasının *Nasîru'd-din Tûsî*, *İmam Gazâlî* gibi önde gelen ilim adamları yanı sıra *Eflatun* ve *Aristo* gibi Yunan filozoflarının çalışmalarını da tarayarak ele aldığı bilinmektedir.¹³

Aşağıdaki metin, Kınalızâde Ali Efendi'nin devlet, toplum ve bireyi kucaklayan toplumsal yapılanmanın ahenk içinde olmasının gereği ve liyakatin (hak' kın gözetilmesinin) önemini gös-

teren metinlerinden biridir. Büyük Osmanlı Devleti'nde *Adalet Dairesi* (Dâire-i Adliye: The Circle of Justice) İslâm'dan kaynağını alan önemli bir siyaset kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlılar da bu dairenin devlet yönetiminde ve toplumda, başta ulema ve düşünürler olmak üzere toplum önderlerinin ve yöneticilerinin denetlenmesinde anahtar

Ali'nin Medine-i Fâzıla'sı, Ankara 2004; Aslı Yılmaz Uçar, *Osmanlı Siyaset-Yönetim Düşün Geleneği: Daire-i Adalet'in Yönetimi*, **Memleket Siyaset Yönetim Dergisi** C.7, S. 17, 2012, s. 1-4.

11. A. Kahraman, *II. Cildi Sunarken*, **Devlet ve Aile Ahlakı**, 9.

12. Cem Doğan, *16. ve 17. Yüzyıl Osmanlı Siyasetnâme ve Ahlâknâmelerinde İbn Haldûnizm: Kınalızâde Ali Efendi, Kâtip Çelebi ve Na'îmâ Örnekleri*, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.6, S.27, Yaz 2013, s.205.

13. H. Algül, s. 19.

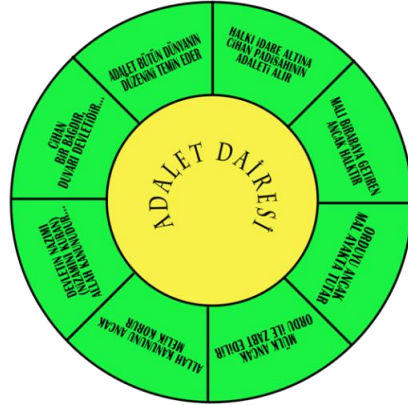
konumunda olduğu görülmektedir.¹⁴ *Adalet Dairesi* tablosu ise bu yapının yüreğinde “adalet”i gösteresi açısından büyük önemdedir.

“Bilgiyi tatbikata aktarıp memlekette mevcut nizam ve düzenin devamını temin etmek, şayet bir kargaşalık ve hastalık arız olmuşsa onu yok etmek ve gidermek; hükümdarın olgunluğu, bilgi ve tatbikatındaki doğruluğunun ölçüsüdür.

Şurası iyi bilinmelidir ki, medeni cemiyet, farklı grupların ve birbirine zıt halkların bir araya gelmesi, anlaşma ve intizamından ibarettir. Bu cemiyeti meydana getiren unsurlar, lâıyk ve uygun oldukları mertebede hususî bir işle meşgul olup mal ve makam itibarıyla **hak** kazandıkları seviyeye ulaştıklarında, umumun tabiat ve karakteri, bu medeni anlayış ve yaşayış sebebiyle normal durumuna kavuşur; hastalık ve düzensizlik uzak kalır. Ayrıca, devletin fertleri arasında meydana gelmiş bulunan anlaşma ve kaynaşma ayakta durduğunca, bu kaynaşmanın gereği olan üstünlük ve güç ebedileşir.

Bilinmektedir ki, bir devletin başlangıçta kurulması, bir tâifenin anlaşarak yardımlaşma ve arka olmada (biri birilerine destek olmadaki), bir bedenün uzuvları ve vücudun belirli kısımları gibi olmalarıyla mümkün olur. Zira her şahsın kendi başına bir kudreti vardır. Fakat bir araya gelince bu kuvvet büyüyebilir. Bu şekilde birleşmiş az bi topluluk, anlaşmazlık içinde olan büyük bir cemiyeti mağlûp eder. Her tâife bir devletin unsurudur. Halka nispetle büyük bir güç değildir. Ancak bu unsurlar anlaşmış, halk ise anlaşmamış olursa, o halk her zaman diğerlerine mağlûp ve mahkûm olur.

Tecrübe ile sabittir ki, bir devletin unsurları anlaşma ve yardımlaşma üzerinde bulunursa, o devlet her türlü tehlike ve yıkımdan emin ve korunmuş olur. Şayet devlet fertlerine tefrika arız olursa, zayıflık baş gösterir. Sonunda da o devlet yıkılır gider.”¹⁵

Ahlâk-ı Alâî'de yer alan "Adalet Dairesi"

14. Ejder Okumuş, *Osmanlılar'da Siyasal Bir Kurum Olarak Adâlet Dairesi*, SBArD, Mart 2005, S. 5, s.46, www.politikadergisi.com.

15. Kınalızâde Ali Efendi, *Devlet ve Aile Ahlakı* (Ahlâk-ı Alâî, III), s. 209- 210.

KAHRAMAN VE KAHRAMANLIK

Thomas Carlyle, “Bence dünya tarihi, insanlığın bu dünyada başardığı işlerin tarihidir. Esasında bu süreç, yer yüzünde çalışıp çabalamış olan büyük adamların tarihidir” der. Nitekim onlar, “İnsanlara önderlik etmiş, insan kitlesinin yapmaya çalıştığı şeylerin veya ulaşmaya uğraştığı hedeflerin geniş anlamda yaratıcıları ve örnekleri olmuşlardır. Yer yüzünde başarılmış olan her şey, meydana getirilmiş bütün eserler, dünyamıza gönderilmiş olan büyük adamlardaki fikirlerin maddi sonuçlarından, gerçeklik ve varlık kazanmasından ibarettir. Hiç tereddütsüz diyebiliriz ki, bütün dünya tarihinin ruhu onların tarihidir”.¹⁶

Bazı temel kriterlere rağmen, kahramanlığın birey ve toplumlara göre farklı olabileceği, kelebek kanadının bile yer yüzünde umulmaz etkiler bırakabildiği, anlık bazı olayların devasa gelişmelerin tetikleyicisi olabildiği, bireylerin kendi toplumsal gerçekliğinin bir parçası olduğu gibi pek çok cepheden analiz edildiğinde; Carlyle’in bu “büyük adamlar” üzerine yüklediği anlam ve yargılar kökten bir biçimde tartışılabilir, abartılı bulunabilir ve hatta yanlışlanabilir. Ancak, kahramanların dünya tarihi açısından etkilerinin boyutları ne oranda olursa olsun, gerçek olan şu ki; kahramanlık önemli bir olgudur ve son tahlilde bireysel temelli sıra dışı bir harekettir.

Hemen her olayın faili, bir anlamda o olayın kahramanıdır. Sumer’in ünlü destanındaki *Gilgamiş* ve *Enkidu*’dan A. H. Tanpınar’ın *Huzur* romanında yer alan *Mümtaz*’a kadar; soyut ya da somut dünyaların kahramanlarıyla iç içeyizdir. Kahraman olgusunun bu yaygın varlığı dışında, kategorik olarak ve konu bağlamında yapılan seçmeci bir yöntemle de sınırlı sayıda kahramanlar listesi yapılabilir. Carlyle de öyle yapmış; Tanrı, peygamber, şair, din adamı, edebiyatçı ve kral olarak kendi zaviyesinden kendi kahramanlarını seçmiştir. Soru şu: neye, kime ve hangi olaylara göre kahraman? Bu da ucu oldukça açık bir sorudur ve sayısız önermeler ve yığınlarca yorumlar yapılabilir. Nihayetinde, birey, toplum ya da her hangi bir kurum kendince tercihlerle kendi kahramanını seçebilir.

N. Atsız, “millet”, “vatana bağlılık” ve “fedakârlık” ekseninde dört tür kahraman portresi çizer. “Hiçbir karşılık beklemeden kendisini her zaman millet ve vatan uğruna harcayabilenler, kahraman vatandaşlardır” der.¹⁷ Salt biçimde kahramanı tanımlayan bu ifadeler Türk tarihinin hemen her döneminde karşılığını bulmasının yanı sıra, son olarak 15 Temmuz 2016’da “İslâm dünyasında görülen en sinsî fitne”ye karşı Türkiye’de

16. T. Carlyle, **Kahramanlar**, (çev. B. Tanç), İstanbul 1976, s.1.

17. H. Nihal Atsız, *Büyük Adam, Özleyiş*, S. 6, Mart 1947 ve **Türk Ülküsü**, Ankara 1966, s. 49.

yaşananlar, bireysel ya da kitlesel olarak bu ülkede kahramanlığın karşılığının hep var olduğunu/olacağını göstermiştir.

Tercihler ne kadar sorgulanırsa sorgulansın, kahraman olarak kabul edilmiş failer saygın bir karakter olarak kabul edilirler. Tarihsel ve millîlik bağlamında söylenecek olursa, yani belli bir bakış açısına bağlı olarak ifade edilecekse; her toplumun az ya da çok kahramanı bulunduğunu görmemiz gerekir. Onlar toplumun kimlik ve karakterinin oluşumunda, hatta o toplumun var oluşunda değerli işler yapmış olmakla ünlenmişlerdir.

Dünden bugüne sayısız kahramanlarıyla var olan Türk toplumunda “kahraman” olarak addedilen kimselerin dokusu aynı, başardıkları işler farklı olabilir. Kahramanlar arasında nitelik açısından ayırım yapmak makul bir yaklaşım olmayabilir; ancak, belli bir gerçekliği vurgulamak adına, gelişen olayların farklılığı gözetilerek bazı kişileri ele alıp onların unutulmaması için bazı cepheleriyle kitlelere tanıtmak, en azından hatırlatmak; ülkesinde onurlu ve özgür olarak yaşamak isteyen tüm bireyler için yararlı olacaktır kanaatindeyiz.

Aşağıda, biri on dört yüzyıl öncesinde yaşayan Göktürk tiğınlerinden *Kür-şat*, diğeri 15 Temmuz 2016’ da devleti ele geçirmeye çalışan iblislere karşı verdiği mücadelede şehit olan TSK mensuplarından Piyade Astsubay/Kıdemli Başçavuş *Ömer Halisdemir* hakkında kısaca bilgi verilmeğe çalışılmıştır. Hangi zaman ya da mekânda olursa olsun, kahramanlığı belirleyen bir öz vardır ki, o özü ifade etmek gerçekten zor, ama hissettirmek mümkündür. Her iki kahraman hakkında hissettiklerimizin aynılığı, aynı millete ait mensup olmanın ne tür bir duygusal gerçeklik olduğunu da ortaya koyabilecektir.

KÜR-ŞAT; MİLLETİNİN ÖZGÜRLÜĞÜ ADINA ÖLÜME YÜRÜYEN GÖKTÜRK TİĞİNİ

*O gün Tanrıdağı’nda tan ağardığı çağda,
Dediler Oğuz Han’ın otağına giren var.*

*Ve Tanrı-Kut Mo-tun’un huzurunda Atsız’ı
Kür Şad’la Kül Tiğın’le diz vururken gören var*

*Töredir; konar göçer, doğan gün batar elbet
Tanrı zeval vermesin devlet, din ve Kur’an var*

N. Y. Gençosmanoğlu’ndan

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

Yaptıkları çalışmalarla ciddi, saygın addedilen tarihçiler ve Türko-loglar, başta Çin yazılı kayıtlarına dayanarak Hunların Asya'daki büyük varislerinin Türkler olduğunu belirtirler.¹⁸ Kendilerine *Kök-Türk* diyen bu toplum, bu büyük kıtada yakın ya da uzak akraba toplulukları bir araya getirerek kurdukları devlet sayesinde dünya tarihinde siyasî bir güç olmaktan başka, bütün bir Türk âleminin müşterek adla (Türk) anılmasını sağlamıştır. Böylece bir dönem "Tagar", "Saka" ve "Hun" olarak anılan toplum, VI. yüzyıldan günümüze "Türk" olarak anılacaktır.

VI. yüzyıl ortalarında kurulup ihtişamlı bir yüz yıl yaşayan Göktürk Devleti'nin Doğu Hakanlığı VII. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra, başta Çin'in politikaları sonucu güç kaybına uğramıştır. 630'da *İl-Kagan*, Çin ordusunun ani bir baskınıyla tutsak edilip başkentleri Chang-an'a götürülmüş, böylece Doğu Göktürk Hakanlığı, Tang sülâlesinin egemenliğine girmiştir. Bu nedenle 630, Türkler için "yas yılı"dır. Orhun anıtlarında bu konu çarpıcı biçimde işlenmiş, "*Türk milletinin ülkesinin elinden çıktığı*", "*Kağanlık tahtına çıkardığı kağanını kaybettiği*" vurgulanmıştır.¹⁹

630 yılında tutsak edilip Çin sarayına getirilenler arasında hükümdar ailesine mensup (Aşina) *Kür-şat* ve kardeşi *T'u-li* de vardır.²⁰ Savaşçı niteliği, fiziki yapısının düzgünlüğü ve karizmatik kişiliğiyle dikkati çeken Kür-Şat, imparatorun saray muhafız kıtasında görevlendirilmiştir. Çin yöneticileri, saraydaki görevi dışında kendisine çeşitli hediyeler sunulan Kür-Şat, bütün bu taltif ve hediyelerle pasifize edilememiş, halkını tutsaklıktan kurtarmak için gizli plânlar yapmıştır.

Seçkin kırk Türk'le gizlice örgütlenen Kür-şat, 639 yılında plânını uygulamaya geçirir. Plân, bazı geceler şehirde tebdili kıyafetle gezinen imparator *T'ai-tsung*'u yakalamak ve Çin'den çıkmaktır. Elleri rehine olan imparatorun iadesi için Çin'de tutsak olan Türklerin özgür bırakılması istenecektir. Ne var ki, harekete geçecekleri gece ansızın şiddetli yağmur ve fırtınanın çıkması, yapılan plânın gerçekleşmesini mümkün kılmaz. Nitekim imparator böylesi bir gecede dışarı çıkmamıştır.

Yapılan plânın o geceki uygulamaya konulması ertelenmemiştir. Kür-şat, girişimde buldukları bu ayaklanmanın Çin sarayında duyulmasından ya da hissedilmesinden kuşkulandı. Böyle bir durumda, hiçbir şeyden haberi olmayan ve hazırlıksız olan Türklerin katledilmesi riski vardır.

18. L. Rasonyi, **Tarihte Türklük**, Ankara 1971, s. 96.

19. Bu dönemde yaşanan olaylar için bak. Saadettin Gömeç, **Kök Türk Tarihi**, Ankara 1997, s. 33-40; L. N. Gumilöv, **Eski Türkler**, (çev. D. A. Batur), İstanbul 1999, s. 281 vd.

20. S. Gömeç, **age**, s.41.

*kim derdi Kür Şad,
kemikle etti?*

*o bir kişi değil,
o bir devletti!.*

*bayraktı, vatandı...
bir özge candı...*

*tepeden turnağa
kıp kızıl kandı!..*

*Tanrı Kut soyunun
altın halkası...*

*yedi iklim üzre
düşer gölgesi!..*

*Çinliye ölümdü,
Türk'e kalkandı!..*

*bin üç yüz elli yıl
önceki dünden*

*odu gönlümüze
düşen volkandı!..*

(N. Y. Gençosmanoğlu)

Göktürk Tiğini Kür-şat'ın temsil resmi.

Kür-şat ve kırk arkadaşı, Türk tarihi dışında örneği olmayan bir cesaretle o gece saraya hücum etmişlerdir.²¹ Bu, kırk yiğit adamın bilerek ve isteyerek ölüme yürüyüşüdür. Bu, kendi ölümleriyle bir milletin doğacağına olan inancın görünür yüzüdür. Bu, vatan kurmanın ve özgür bir millet olarak yaşamının kanla yazılabileceğinin en somut ifadesidir.

Saray üzerine yürüyen Kür-şat ve arkadaşları birçok muhafızı saf dışı bırakarak imparatorun kapısına kadar dayanmışlardır. Ancak, imparatorluğun saray ve çevresinde bulunan kalabalık bir ordu grubu olay yerine gelmiş, bir avuç Türk, yüzlerce askerle çarpışmak zorunda kalmıştır. Kendilerinden çok sayıda Çinliyi öldüren kırk kişinin çoğu, sürekli artan ama azalmayan Çinli askerlerin karşı saldırıları nedeniyle öldürülmüşlerdir.

21. H. N. Atsız; *Cihan Tarihinin En Büyük Kahramanı: Kür Şad*, **Orhun**, S. 6, Edirne 1934, s. 111- 113; S. Gömeç, *Kür Şad İhtilâli'nin 135'ci yılı*, **Yeni Orkun**, S. 16, İstanbul 1989, s. 10.

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

Yanındaki birkaç kişi ile Wei Irmağına kadar gelen Kür-şat, geceki yağmurla taşan ırmağı geçememiştir. Kür-şat ve yanındakiler de Çin askerleriyle çarpışarak can vermişlerdir.

Kür-şat İhtilâli daha sonra çıkacak olan Türk bağımsızlık hareketlerine örnek olmuş, bu isyanlardan korkan Çin yönetimi Türk kitlelerinin Sarı ırmağın ötesine geçmelerine ses çıkarmamıştır. Nihayetinde *İlteriş Kutluğ Kağan*'in önderliğinde örgütlenen Türkler, yaptıkları ihtilâl sonucu Göktürk Devleti'nin yeniden bağımsızlığa kavuşturmuşlardır (687).

Göktürk tiğini Kür-şat'ı günümüz insanının tanınmasında en büyük çabayı gösteren H. N. Atsız'dır. Yazmış olduğu *Bozkurtların Ölümü* (1946) ve *Bozkurtlar Diriliyor* (1949) adlı tarihi romanları²² Kür-şat İhtilâli'ni merkez vak'a olarak işlemesi yanı sıra Göktürklerin devlet ve toplum yapısını, bu yapıda yaşanan olayları ve bireylerin olaylar karşısında aldıkları tavırları da oldukça başarılı bir biçimde ele almıştır.²³ Bozkurtlar, Göktürkler döneminin toplumsal yapısının anlaşılması açısından önemli bir yere sahip olduğu gibi, "tarihî roman yazan kimselerin öncelikle tarihçi bilim adamı olması gerekliliği" tezine de örnek teşkil etmektedir.²⁴

EK 1: "ÖLMÜŞ, FAKAT YENİLMEMİŞTİ..."²⁵

"Kırk bir kişi şimdi sarayın dış kapısına doğru yürüyordu. Ellerindeki kalın değnekler ucunda çıra tutan nöbetçiler çevreyi aydınlatıyordu. Burada altı nöbetçi vardı. Kür Şad, arkasındakilere işaret verdi. Kirişleri gerdiler. Sonra, Kür Şad'ın oku fırlar fırlamaz arkasından on ok daha uçtu. Nöbetçiler yere serilmişti.

---

22. Türkiye Yayınevi tarafından *Bozkurtların Ölümü*(1946) ve *Bozkurtlar Diriliyor*(1949) olarak iki ayrı kitap olarak yayınlanmış, sonraki yıllarda birleştirilerek *Bozkurtlar* adıyla yayınlanmıştır.

23. S. Kemal Tural, *Tarihi Roman ve Atsız'ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler*, *Atsız Armağanı*, 1976, s. cxv.

24. Tarihi romanın ilk örneğini verdiği kabul edilen W. Scott (1771- 1832) dahil *Gülün Adı* romanının yazarı Ernesto Eco gibi, ele aldığı konuyu öncelikle akademisyen titizliğiyle ele alıp "insan çok uzaktan gelir ve uzun bir tarihöncesinin izlerini taşır" diyen *Hadrianus'un Anıları* yazarı Marguerite Yourcenar ya da biyografik bir çalışma olan *Kösem Sultan: İktidar, Hırs, Entrika*'nın yazarı Özlem Kumrular gibi yazarların başarılı olmalarında öncelikle tarih bilimine vakıf ve tarihin belli dönemi hakkında otorite olmalarının büyük önemi vardır. Bu nedenle, edebiyatçı olup tarihçiler tarafından inşa edilen çeşitli tarih çalışmalarını tarayarak tarihi roman yazarlarının eserleri edebî niteliğe sahip ve zevkle okunabilirler, ancak tarihsellikleri açısından ciddiye alınmazlar.

25. EK içinde sunulan metin H. N. Atsız, *Bozkurtlar*, İstanbul 1973, s. 383- 406. sayfalar arasındaki bazı kesitlerden oluşmaktadır.

Yürüyorlardı. Geriyi düşünmeden, arkaya bakmadan, gözleri yalnız ileriye dikilmiş olduğu hâlde yürüyorlardı. Düşürülen nöbetçiler birer peşrevden başka bir şey değildi.

Sarayın dış kapısından girince karşlarına bir bahçe çıktı. Yüz adım ilerde sarayın asıl kapısı bulunuyordu. Bu kapı henüz kapanmamıştı. İçerinin ışığı kapıya kadar gelip aydınlatıyor, sayıları çok olan nöbetçileri ihtilâlcilerin gözleri önüne koyuyordu.

Kür Şad arkaya döndü:

- Ok yağdırıp hızla saldıracağız! Davran!

Yüksek sesle Türkçe verilen bu buyruk nöbetçilerin dikkatini çekti. Fakat kıpırdamaya vakit bulamadılar. Ok yağmuru ortalığı allak bullak etmiş, nöbetçilerden ancak iki üç tanesi kapıdan içeri girmeye vakit bulabilmişti.

Kırk bir kişi koşarak kapıya geldiler. İşte artık sarayın içinde idiler.

....

Bu gürültüler arasında karşıdan yüzlerce Çin çerisinin ihtilâlcilere doğru gelmekte olduğu görüldü.

....

Kür Şad, yanında sağ kalan on iki arkadaşı olduğu hâlde kuzeye doğru son hızla at sürüyordu. Saray ahırından en iyi atları almışlardı. Yağmur hâlâ yağıyor değil, boşanıyor, ortalığı sele boğuyordu. İhtilâl başarılammıştı. Şimdi dağlarda, bayırlarda olan düzensiz Türkleri ayaklandırarak Ötüken'e girmekten, devleti onlarla kurmaktan başka çare yoktu. Artık kimin kağan olacağı işi sonra düşünülecekti.

Çinliler durumu biraz geç kavramışlar, sonra dokuz on koldan çeri çıkarak Kür Şad'ın ardına salmışlardı. O yakınlarda geçilecek bir tek köprü olduğu için bütün kuvvetler oraya doğru at yarıştıyordu. Gecenin karanlığı, yağmurun boşanması, rüzgârın sertliği, şimşeklerin gürültüsü arasında şimdi on üç atlı köprüye doğru koşuyor, yüzlerce atlı da onların arkasında kol kol oraya doğru at koşturuyordu.

Tarihin en heyecanlı yarışı yapılıyordu.

....

Artık yağmayı beklemekten başka yapacak iş kalmıyordu. Zaten nal sesleri yaklaşıyordu. Kür Şad'ın sert sesi "atlan" buyruğunu verdi. Dizginsiz atlara sıçradılar. Bir Gök Türk için atın dizginli olup olmamasının değeri yoktu. Yazık ki sadaklarında ok kalmamıştı. Yoksa daha nicelerini candan ayırır, belki de sular biraz durgunlaşınca kadar savaşılabirlerdi. Yağmur çok yavaşlamıştı.

Karşıdan gelen kalabalık yaklaşıyordu. Kür Şad kılıcını çekerek son buyruğunu verdi:

-Sonuna kadar!..

Bu son buyrukta bir vedâ âhengi vardı. On iki kişi kalmışlardı. Hepsi gönüllerinden gelen bir sesle içlerinden "sonuna kadar" diye tekrarladılar.

....

Kür Şad tek başına kalmıştı. Toluk Tüğe öldürülmüş, Çıgat Börü at üstünde belinden kavradığı bir Çinli ile birlikte ırmağa düşmüş, Küçlük de andası Yığaç'ın ölümünden sonra onu vuran Çinli'yi tepelerken can vermişti.

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

Kür Şad, ölmüş Çinli yığınları üzerinde tek başına Çin Kağanlığına karşı vuruşuyordu. Yalın kılıçtı. Börkü düşmüş, kaftanı parça parça olmuştu. Göğsü açıktı. Göğsünden, alnından, yanaklarından, boynundan kan sızıyor; fakat o yine vuruşuyor, dövüşüyor, çarpışıyor.

O şimdi ötelerden gelmiş biri gibiydi. Ölümü de başka türlü olmalıydı. Kırk kahraman birer birer düştükten sonra o hâlâ ayakta idi. Uzun saçları omzunda uçuşuyor, gözleri kıvılcımlar saçıyor, kolu yıldırım hızıyla kalkıp iniyor, her inişte bir Çinli'yi deviriyordu.

En sonunda ölüm kızı onun eline bir sağrak sundu. Kür Şad bu acı sağrağı gözünü kırpmadan içti. Atının yelesine kapandı. Başını dayadı. Sağ elinde kılıç hâlâ sımsıkı duruyor, sol eli sarkıyordu.

Kür Şad ölmüş, fakat attan düşmemişti.

Ölmüş, fakat yenilmemişti.

FETÖ; ONURSUZLUĞUN UÇ ÖRNEĞİ BİR YAPININ ANATOMİSİ

Bireysel veya kitlesel hainlik birden bire ve kısa zamanda oluşmaz. Uluslar arası mücadelede, irtibatlı oldukları ülkelerde egemen olmak isteyen güçler, bunu sağlamak için hedef ülke içerisinde kullanabilecekleri bir taban teşekkülü için çeşitli yöntemler geliştirirler. Zira, binlerce yıllık dünya tarihinde her hangi toplumda, ortaya atılacak en süflî düşüncelere bile ram olan kişiler hep bulunur. İslâm dünyasında da; vasat ama ihtiraslı, muhteris ama mütevazı münafık, iblis ama melek rolüne bürülü, konfor içinde libaslara sarılı ama salya sümük zırlayan insan görünümlü şarlatan iblislerin peşinden bazı kimselerin gittiğine hep şahit olunmuştur.

Devlet katında “terörist” olduğu beyan edilen ve niteliği en son 15 Temmuz 2016 akşamı tüm çirkinliği ve korkaklara özgü biçimde silahsız kimselere silahlı saldırganlıklarıyla gözler önüne serilen onursuz yapılardan biri de “FETÖ”dür.²⁶ FETÖ; sığ, sefil ve onursuzluğuyla malul bir yapıdır. Söz konusu örgütün ortaya çıkışı ve irdelenmesi sonucu ortaya çıkan gerçek, “hain” olarak eyleme geçen insanların öncelikle onursuzlaştırıldıkları ve istismar edilen dinî ıstılahlarla zihinsel klonlaşmaya uğradıklarıdır.

Bu yapı; çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de halkın “muhtaçlara

---

26. FETÖ terör örgütüne ilişkin yaptığımız tespitler asla hakaret amacıyla değil, bu yapının bizatihi gerçek konumunu bire bir yansıtmak içindir. Bu yapıya ilişkin eleştirilerimiz yeni değil, orta öğrenim zamanlarına kadar giden bir geçmişe sahiptir. Bu yapının sefil görünümlü sinsî ve yılışık karakterini Malatya- İnönü Üniv.de 1994- 2006 arasında öğretim görevlisi ve öğretim üyeliği yaptığımız dönem içerisinde bizle muhatap olan öğrenciler ve öğretim üyelerince de bilinmektedir. Bu cemaatin kurumlara musallat olduğuna ilişkin uyarımız 2011 de kaleme aldığımız bir yazı (*Kurumlara Musallat Olan Tarikatçı- Cemaatçı Mahfiller ve Aidiyetçi İnsansılar*) 24 Şubat 2012’de [yazete.com](http://www.yazete.com) da yer almıştır.

yardım, hayır ve hasenat”duygularını kullanarak *dilenti ekonomisi* üzerinde rant sağlayan bir örgüttür.

Bu yapı; sahih-tevhidî dinî bilginin gerçekliğinden uzak, cahil ve aciz insanları hedef kitlesi olarak görmüştür. Nitekim, temel dinî gerçeklikten uzak bu ardıl zevat, “din” diye kendilerine bu örgütten dercedilen zırvaları bellemişler ve tahkik etmeden ezberlemişlerdir.

Bu yapı; Türk ve Dünya düşünce tarihi içerisinde oldukça pejmürde, bilindik bilgilerin yarım yamalak algılanışı paralelinde tekrar edilen, bedîlikten ve derinlikten yoksun söylemlerle oluşturulmuş ve fakat “büyük gaye” diye sıfatlandırılmaya çalışılan uyduruk fikrî bir ucubedir.

Bu yapı; klonlaştırılan beyinlere “gaye için her şey mübahtır” veya “büyük sevaplar için küçük günahlar önemsizdir” eksenini etrafında ardıllarına onursuzluğu doğallaştırmış, onlara her türlü melaneti yapabileceklerinin kapısını açmıştır.

Bu yapı; kendi içlerinde birbirine tutkun, iyiliği ve yardımını sadece kendileri için yapan, eğer menfaat oluşacaksa dışarıdaki insanlara iyiymiş gibi, yardım ediyormuş gibi davranan güruhtan oluşmuştur.

Bu yapı; Türkiye’de hemen her dönemin iktidarından palazlanmış, toplumsal olayların hiç birinde risk alıp mücadele etmemiştir. Müslüman, demokrat ve vatansever kişilerin emeğiyle elde edilen zeminlere hazırcaya yuvalanmıştır. AK- Parti döneminde “deveyi hamutla yutmak” şehvet ve arzusuyla, öteden beri sızdıkları kurum ve kuruluşlarda tam egemen olmak için gözü dönmüş bir gayretkeşlik içinde olmuştur.

Bu yapı; kendileri dışındaki insanların hak ve hukukunu çiğnemekte bir beis görmeyen, kendi yandaşlıkları için (resmî sınav sorularında kanıtlandığı üzere) hırsızlık yapan, mazlum ve masum insanlara iftira etmekten çekinmeyen, mahremiyetleri faş eden zındıklar sürüsüdür. Öyle ki, en sert eleştiri, tenkit ve aşağılamalar karşısında verdikleri tepki sessiz ve sükûnet içerisinde yılışık bir tavırdan ibarettir.

Bu yapı; 2016 yılı Türk- ABD ilişkilerinde ve çeşitli kriminal vakalarda görüldüğü üzere, başka ülkelerin ajandaları için kullanılmaktan imtina etmeyen, bazı gizli örgütlerle ve terörist yapılarla iş birliği yapan, başka ülkelerin seçim atmosferinde menfaatleri için taraf tutup rüşvet veren bir harekettir.

Bu yapı; dilenti ekonomisi üzerinden kurduğu dersane ve okullarla ulaşabildikleri her ülkede baş efendilerinin menfaati için zemin hazırlayan bendeler güruhudur.

Bu yapı; İslâm tarihinde gelmiş geçmiş en sinsî, onursuz, korkak ve aşağılık bir fırkadır. Benzetildikleri “haşhaşi” hareketinin bile bilimsel

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

gayretleri ve yeri geldiğinde yiğitçe direnmesini bilen bir cephesi varken,²⁷ FETÖ, zoru gördüğü her durumda pusan, münafık ve yılışık bir mütevazilik perdesinden bakarak kaçışan tırsaklardan meydana gelmiştir.

Kısacası; genelde insanlığın, özelde Müslümanların sakınması gereken yarı cahil bir meczubun peşinde koşturana ve olabilir en kısa sürede yok edilmesi gereken kitlesel bir kusmuk, geleneksel değerleri yıpratana bir fitnedir FETÖ.

Bu yapıyla olan mücadelede iki hususu özellikle vurgulamak gerekir ki; sinsi, dilenti ekonomisi, hırsızlık ve din istismarı yoluyla büyüyen bu yapının, bedeli ağır olsa da “MİT tırları krizi”, 15- 17 Aralık kumpası” ve nihayet “15 Temmuz 2016 şiddet ve şirret kalkışması”, bunların ortadan kaldırılmasında devlet ve halkın kararlılığını sağlamıştır. İkinci husus, bu kalkışmaların muhafazakâr bir iktidar döneminde olması da bir şanstır, nitekim dinî görünümlü terör hareketlerine karşı sair iktidarların aynı halk desteğini görmeleri mümkün olmayabilirdi.

15 TEMMUZ 2016; SİLAHLI SİNSİ İBLİSLERE KARŞI BİR MİLLETİN ONURLU DİRENİŞİ

Başta iletişim organları olmak üzere, pek çok vasıta ile halk Fetö terör örgütünün yapısı, bu yapının dış güçlerle ilişkisi, din ve eğitim kanallarını kullanarak dünyanın pek çok yerinde yapmaya çalıştıkları faaliyetler hakkında oldukça bilgilendirilmiştir. Hâlâ bilgilendirme süreci devam etmektedir.

15 Temmuz 2016 darbe girişimi, başta yargı ve güvenlik olmak üzere, devletin çeşitli kurum ve kuruluşlarına sızan FETÖ örgütünün marifeti olduğu, bununla ilgili çok sayıda tespit ve tahliller bulunduğu ortadadır. Biz, bilinen ve doğruluğu kanıtlanan bilgileri tekrar etmek istemiyoruz. Ancak, konu olarak halkın direnişinin anlamının ve bu direnişte Ömer Halisdemir’in temsil ettiği anlamın anlaşılması adına aşağıda *SDAM / Stratejik Düşünce ve Analiz Merkezi* tarafından neşredilen örnek bir yazıyı nakletmekle yetineceğiz.

EK 2: AMAÇLARI VE NETİCELERİYLE 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ

TSK içerisinde yapılanmış olan FETÖ’cü grup, 15 Temmuz Cuma gecesi harekete geçerek bir darbe teşebbüsünde bulundu. Ağırlıklı olarak Ankara ve

---

27. Bernard Lewis, *Alamut Kalesi ve Hasan el- Sabbah*, (çev. M. Güney/ Edt. A. Seyrek), İstanbul 2012, s.60, 117; James Waterson, *Alamut’un Fedailerini*, (çev. Ö. Ozol), İstanbul 2012, s. 139- 144; İsmail Kaygusuz, *Hasan Sabbah ve Alamut*, İstanbul 2004, s. 47- 61.

İstanbul merkezli olan bu kalkışmanın neticesinde şu ana dek yaklaşık 250 şehit verildi, 1500'den fazla kişi yaralandı, 10 binin üzerinde gözaltı gerçekleşti. 100 küsur darbeci askerin ise ölü olarak ele geçirildiği ifade edildi.

Darbe girişiminin ilk gecesinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Marmaris'te kaldığı otelde özel bir birlik tarafından suikast ile öldürülmek istendi, Genelkurmay ve MİT binalarında çatışmalar yaşandı, TBMM bombalandı. Türkiye tarihinin en karanlık gecesi olarak görülebilecek sürecin yaşanmasına neden olan söz konusu girişim, sabahın ilk saatlerinde büyük ölçüde kontrol altına alındı. Yaşanan darbe girişiminin arka planında kimlerin bulunduğu, amacının ne olduğu, neden başarılı olmadığı ve bundan sonra neler yaşanabileceği hususları ise kamuoyunda yoğun bir şekilde tartışılmaya başlandı.

Darbe Girişimine Götüren Süreç ve Arka Planındaki Güçler

FETÖ öncülüğünde yaşanan darbe girişiminin birkaç günde hazırlanmış olamayacağı açık bir husustur. Bu nedenle yaşanan teşebbüsün tarihsel arka planı önem arz etmektedir. Bu minvalde FETÖ'cü yapılanmanın ilk tohumları, 1970'lerde devlet içerisindeki "ulusal solcu" grupların tasfiyesi sonrası atıldı. 1980 darbesinin akabinde ise, FETÖ devlet içerisinde "ulusal sağ" tandanslı bir yapılanma olarak boy göstermeye başladı. Bu noktada, ABD öncülüğündeki Batı bloğunun, SSCB'ye karşı Türkiye'nin kendi güdümünde kalmasına dönük müdahaleleri belirleyici bir mahiyette oldu.

FETÖ yapılanmasının amaçları ve yöntemleri göz önünde bulundurulduğunda Batı güdümünde bir hareket olduğu anlaşılmaktadır. Gerek Batı'ya/emperyalizme karşı direnç oluşturacak İslâmî öğretilerin pasifize edilmesinde gerekse kitlelerde Batı sempatisi oluşturulmasında FETÖ, İslâm dünyasında telafisi zor tahripkâr işler gerçekleştirdi. ABD-İngiltere'nin "ılımlı din" projesinin taşeronu olarak "Truva atı" görevi gördü. Batı'nın doğrudan müdahaleyi riskli gördüğü ve işgale müsait bir sosyal değişimi gerçekleştiremediği yerlerde -merkez Türkiye olmak üzere- FETÖ desteklendi. Bu bağlamda FETÖ'nün kuruluşundan askeri bir darbe girişiminde bulunmasına kadar Batı'nın koordine edici pozisyonu açık bir şekilde görülmektedir. Dolayısıyla "arka plandaki üst akıl" kimliği net olarak belirlenmektedir.¹

FETÖ, devlet mekanizmasının temel direkleri olduğunu düşündüğü ordu, yargı ve emniyet teşkilatlarına² yönelik yıllar süren "sızma" operasyonları gerçekleştirdi. Ayrıca, toplumsal meşruiyet ve sempati kazanmak adına ve toplum üzerindeki derin tesirleri hasebiyle kendisini "din" bir yapı mahiyetinde gösterdi, eğitim alanında geniş düzlemde çalışmalar başlattı.

Dini bir kimlik ibrazında bulunması ve eğitim gibi ihtiyaç duyulan bir alanda faaliyet göstermesi, FETÖ'nün toplum nezdinde gerçek yüzünün anlaşılmasına engel teşkil etti. FETÖ, doğrudan kendisiyle özdeşleştirilen bir siyasi parti kurmadı. Bunun yerine -ideolojik duruşu fark etmeksizin- "güçlü olan" partilere yanaştı ve kendi gizli emelleri için zemin hazırlamaya koyuldu. Bu husus da, toplum nezdinde kısa vadede itibar kaybının önüne geçti.

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

FETÖ, 2001 yılında Fazilet Partisi'nden ayrılan yenilikçi grup tarafından kurulan ve 2002 yılında tek başına iktidara gelen AK Parti ile birlikte ise, yıllarca gizliden yürüttüğü “ele geçirme operasyonlarını” hızlandırdı ve emellerine daha fazla yaklaştı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deyimiyile, “her istedikleri verildi” ve önleri sonuna kadar açıldı. 2010 yılında gerçekleşen referandum sonrası gücünün adeta zirvesine ulaştı. “Ulusal sol” gruplardan boşalan kritik noktaları bu grubun müntesipleri ele geçirdi. Ancak FETÖ, kendilerine sağlanan imkânlardan ötürü “güç zehirlenmesi” yaşadı, kendisi ve dolayısıyla “efendileri” dışında hiçbir güç tanımamaya dönük hamlelere girişti. Erdoğan'ın dışarıya karşı “bağımsızlaşma” eğilimini belli etmesi de Batı'nın ve dolayısıyla FETÖ'nün çıkarlarını tehdit ederek süreci hızlandırdı.

Erdoğan ve AK Parti iktidarıyla FETÖ'nün ters düştüğü ilk konu, “Mavi Marmara hadisesi” oldu. FETÖ, İsrail yanlısı yüzünü açığa vurdu ve hükümeti eleştirdi. Ardından Erdoğan'ın ameliyat olacağı gün, “Oslo Görüşmeleri” nedeniyle MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ı gözaltına almaya çalıştı. Burada esas hedef Erdoğan'ı görüşmelerde “emir veren” sıfatıyla tutuklayıp devre dışı bırakmaktı. Ardından FETÖ hükümet içerisinde bazı kimselerin yolsuzluğa bulaşmasını istismar ederek hükümete yönelik saldırıya geçti. Doğrudan yine Erdoğan'ı hedef alan “17-25 Aralık 2013” tarihinde gerçekleştirilen girişim sonucunda kılıçlar çekildi. Böylelikle FETÖ'nün, bütün kirli yüzünü ifşa eden bir süreç başladı.

Erdoğan liderliğinde AK Parti iktidarının³ FETÖ'ye yönelik operasyonlar başlatmasına karşılık FETÖ, bütün gücüyle Erdoğan aleyhinde çalışmaya başladı. Siyaset ve medya alanında açıktan düşmanlık sergileyen yapılanma; ordu, yargı ve emniyet içerisindeki güçlerini ise “uyuyan hücre” konumunda tuttu. Erdoğan ise, uzunca bir süre bürokratik engelleri aşamadı. Sonunda Yüksek Askeri Şura (YAŞ) toplantısında FETÖ'cü askeri yapılanmanın; yargı reformuyla FETÖ'ye bağlı hâkim, savcı ve yüksek yargı mensuplarının ve 2013 yılından beri devam eden fakat tam olarak nihayete ulaşmayan polis ve istihbarat teşkilatlarındaki unsurların tasfiye edileceği ciddi anlamda gündeme geldi. Hatta Erdoğan, “Cumhurbaşkanlığında bile varlar” diyerek gerçekleşecek tasfiyenin boyutlarına işaret etti. Bu durum sonucunda müntesiplerinin “ifşa” edileceğini anlayan FETÖ, küresel güçlerin de teşvikiyle darbe girişiminde bulundu.

Darbe Teşebbüsünün Amaçları

15 Temmuz gecesi girişilen darbe harekâtının amaçlarına dair yapılacak tespitler, Türkiye'nin kendisini millet ve devlet olarak yeniden inşa etmesi hususuna doğrudan etki edecek niteliktedir. Bu bağlamda darbenin amaçlarını ana hatlarıyla şöyle sıralamak mümkündür:

15 Temmuz darbe girişimi, son tahlilde bütün İslâm dünyasının istikbalini ve istiklalini hedef almış, gün geçtikçe belirginleşen bağımsızlık iradesini sekteye uğratmayı amaç edinmiştir.

Batı'nın İslâm dünyasında önemli bir güç olarak gördüğü Türkiye'nin Batı'dan bağımsızlaşma eğilimine yönelik gerçekleştirilmiştir.

Doğrudan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şahsını hedef almıştır. Erdoğan'ın Batı tarafından dile getirilen -ve kendileri açısından- "güvenilmez" karakteri, Batı'nın uzun vadeli projelerinin akamete uğramasına neden olmaktadır.

Batı tarafından Erdoğan sonrası bir "ulusal sol" hükümet arzulansa da, -Türkiye'nin sosyolojisi buna uygun olmadığından- "ulusal sağ" ya da "Batıcı sol ve sağın bileşiminden oluşan bir uzlaşım-merkez partisi"nin iktidara getirilmesi düşünülmüştür.

Türkiye'nin önceki dönemlerde olduğu gibi toplumun İslamlaştırılması hususunda, dış politikada, ekonomide, teknolojiye ve ağır sanayi alanlarında pasif ve bağımlı bir pozisyonda olması amaçlanmıştır.

Darbe sonrası etnik ve mezhep temelli ayrışmalar körüklenerek Türkiye'nin Suriyeleştirilmesi hedeflenmiştir.

Tasfiyesine girilen ve "uyuyan hücreleri" de deşifre olmak üzere olan FETÖ'nün büyük bir kalkışmayla eski gücüne tekrar kavuşması ve Erdoğan başta olmak üzere bütün muhaliflerini ortadan kaldırması istenmiştir.

FETÖ darbe sonrası elebaşı F. Gülen'i Türkiye'nin tartışmasız lideri ilan etmeyi arzulamıştır.

Darbe Girişiminin Akamete Uğraması

Devleti ele geçirme yönelik yaklaşık 40 yıllık bir hareketinin neden başarıya ulaşamadığı hususu detaylı bir şekilde ele alınmalıdır.⁴ Ancak analizimizin sınırlılıkları göz önünde bulundurulduğunda genel hatlarıyla şunları ifade etmek yerinde olacaktır:

Darbe girişimine yönelik özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağrısından sonra milletin bütün unsurlarıyla sokaklara dökülmesi ve kendi iradesi dışında gerçekleşecek dizayn girişimlerine boyun eğmemesi belirleyici öğelerden biridir. 250'den fazla şehit verilmesine ve tam olarak nasıl bir muameleyle karşılaşılacağı bilinmemesine rağmen sokaklarda kalınması darbenin püskürtülmesinde kritik bir öneme sahiptir.⁵

Türkiye'de son dönemde PKK'nin hendek sürecinin ve IŞİD'in patlayan bombalarının amacı halkın Erdoğan'a yönelik tepkisini arttırarak "darbeye müsait psikolojik meşruiyet zemini" ortaya çıkarmaktı. Ancak halkın sağduyusu ve gösterdiği psikolojik direnç sayesinde amaçlanan nitelikte bir atmosfer oluşmamıştır. Bu da darbe girişimi esnasında Erdoğan'a güçlü bir şekilde sahip çıkılmasına ve sokaklara inilmesine neden olmuştur.

Darbe girişiminin hesaplanandan önce ifşa olması, FETÖ'cülerin daha erken hareket etmesine sebep olmuş ve böylelikle "Erdoğan'ı ve milleti gafil avlama" stratejisi çökmüştür. Erken harekete geçme, işlerin istendiği gibi gitmemesine ve koordinasyon eksikliklerine yol açmıştır.

Darbenin emir-komuta zinciri olarak ifade edilen "hiyerarşik" bir mahiyette gerçekleşmemesi önemlidir. Zira bu durum asker içerisinde FETÖ'cü cunta⁶ askeri olarak karşı koymayı mümkün kılmıştır. Ayrıca halk nezdinde darbenin "dar bir klik" tarafından gerçekleştirildiğinin anlaşılmasına neden olmuştur.⁷

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

I. Ordu Komutanı'nın darbe girişiminden kısa bir süre sonra sert bir açıklama yapması, asker içerisinde "kararsız" kesimin FETÖ'nün girişimine destek vermesini engellemiştir.

Ordu içerisinde donanım açısından en seçkin birimlerden olan Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın darbecilere teslim olmaması ve çatışarak önemli bir darbenin ölümüne neden olması etkili olmuştur.

2013 yılında itibaren temizlenmeye çalışılan⁸ Polis teşkilatının Erdoğan'ın yanında durması ve darbeye -FETÖCÜ bazı unsurlar dışında- karşı halkın yanında aktif bir müdahalede bulunması önem arz etmektedir.

TBMM'nin, valilerin ve siyasi partilerin güçlü bir şekilde darbeyi kınaması etkili olmuştur.

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve haberleşme ağlarının nicelik ve nitelik açısından çeşitlilik arz etmesi etkili bir unsurdur. Zira önceki darbelerde TRT'nin ele geçirilmesi yeterli olmuştur. Ancak 15 Temmuz darbe girişiminde medyanın -hamleler yapılmasına rağmen- kontrol altına alınamaması darbecilerin emellerine ulaşmalarını engellemiştir. Medyanın özgür kalması, darbenin mahiyetinin doğru bir şekilde idrak edilmesine ve toplumun darbe karşıtlığında bazı alanlara kanalize edilebilmesine imkân sağlamıştır.

Yapılması Gerekenler ve Önümüzdeki Süreç

15 Temmuz gecesi yaşanan darbe girişimi; milletin güçlü duruşu, devlet içerisindeki çeşitli unsurların darbeci dar kadroya prim vermemesi ve medyanın iletişimi sağlıklı bir şekilde sağlaması sonucunda akamete uğramıştır. Ancak darbe tehlikesinin tamamen ortadan kalktığından söz etmek güçtür. Zira FETÖ'nün taktikleri ve kullandığı yöntemler göz önünde bulundurulduğunda ne denli sinsi bir yapılanmayla karşı karşıya bulunduğu anlaşılabilir. Devletin çeşitli birimlerine sızmış "uyutulmuş hücreler" uygun fırsat bulduklarında tekrar harekete geçebilecektir.

Ayrıca FETÖ'nün kurumlardaki hâkimiyetinden önce etkin olan kamuoyunda "Ergenekon" olarak bilinen yapılanmanın da darbeci bir karakterde olduğu malumdur. FETÖ'nün yanı sıra "ulusalcı" olarak bilinen bu kesimin de tekrar aktif hale gelmesi göz önünde bulundurularak tedbirler alınmalıdır. Ancak uygulanacak hükümler ve alınacak tedbirlerde "adil olma vasfı" gözetilmeli ve yeni mağduriyetlere yol açılmamalıdır. İlan edilen OHAL'in vaat edildiği gibi devlet içindeki FETÖ'cü yapılanmayla sınırlanmalı, halka "sıkı yönetim" olarak yansıtılmamalıdır. Darbe girişiminde açık ve vahim bir istihbarat zaafiyeti olduğu da anlaşılmalıdır. Bu duruma yönelik gerekli müdahaleler de yapılmalı ve muhtemel girişimlere yönelik teyakkuzda olunmalıdır. Millet'in ortak tepkisi bir partiye mâl edilmemeli; darbeye karşı oluşan farklı kesimlerin güçlü ittifakının bundan sonraki süreçte korunmasına önem verilmelidir.

Önümüzdeki süreç, özelde Türkiye genelinde ise İslâm dünyası açısından ehemmiyet arz etmektedir. Darbe gecesinden itibaren sergilenen sağlam ve kararlı duruş devam ettirilebilirse, İslâm dünyasında birkaç yıl içerisinde siyasi güç dengeleri tamamıyla değişebilir. Özellikle milletin sebatı sayesinde, Batı desteğine

rağmen güçlü bir grubun darbesine karşı durulabileceği hakikatinin anlaşılması bir milat olacaktır. Hatta Müslüman halklara yakın duran bazı askeri erkânın dengeleri tersine çevirecek hamlelere girişmesi beklenebilir. Ayrıca halkın kökü dışarıda olan söz konusu darbe girişimine boyun eğmemesi, ileride muhtemel Batı işgal teşebbüslerine de verilmiş en güçlü cevap olacaktır.

Notlar

1 Batı'nın darbeye yönelik tepkilerinin mahiyeti göz önünde bulundurulduğunda, darbe girişimini güçlü bir şekilde kınamak yerine, Erdoğan'ın "otoriterleşmesine, iktidar hırsına ve karşıtı olan muhaliflere" göndermeler yaptığı görülmektedir. Bu durum darbe girişimin "renğini" de açığa çıkarmaktadır. "Otoriterleşme" kavramı, Batı literatüründe hedef alınan liderin devrilmesinin meşrulaştırılması için kullanılmaktadır.

2 FETÖ'nün hedef kurum olarak yöneldiği yerler göz önünde bulundurulduğunda amacın "hizmet" değil, "kudret" olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Ancak bu durum, FETÖ'nün siyaset ve iktisat gibi sosyal kurumlara da nüfuz etmediği anlamına gelmemektedir.

3 Esasen iktidar partisinde Erdoğan dışında FETÖ yapılanmasının ciddiyetini idrak eden ve dillendiren pek kimsenin bulunmadığını göz ardı etmemek gerekir.

4 SDAM olarak kurumumuz önümüzdeki süreçte bu hususa yönelik kapsamlı bir rapor hazırlayacaktır

5 Milletin bütün unsurlarıyla darbeye tepki göstermesinde, FETÖ'nün darbeyi başarıya ulaştırdıktan sonra geniş kitleleri mağdur edeceği algısı da önemli bir rol oynamıştır.

6 Cuntacların hepsinin FETÖCÜ olduğu kesinleşmemiştir. Erdoğan karşıtı başka unsurlar da darbe girişimine destek vermiş olabilir. Ancak ana komutanın Batı destekli FETÖ'de olduğundan kuşku yoktur.

7 Sosyal psikoloji açısından, ordunun bütün unsurlarıyla giriştiği bir darbe karşısında halkın direnç göstermeye daha az cesaret edeceği ve direnç göstereceği ileri sürülebilir.

8 Bu noktada "temizlenmenin" önemli bir boyutunun "Doğu'ya sürülme" olarak uygulandığı belirtilmelidir. Aynı husus, yargı kurumundaki tasfiyelerde de görülmüştür. Böylelikle Türkiye'nin Batı kesimi rahatlatılırken, yıllarca mağdur olan Kürt halkı, FETÖ'cü çetelerin insafına bırakılmıştır. Söz konusu çetenin son birkaç seçimidir HDP'ye oy verdiği gerçeği ise, oynanan oyunun ve bölge halkının makûs talihinin ne denli girift bir karakter kazandığını açığa çıkarmaktadır

ÖMER HALİSDEMİR;

Komutan :- *Evladım kışla sana emanet. Bunun sonunda şehadet var. Hakkını helal et!..*

Ömer Halisdemir: -BAŞÜSTÜNE KOMUTANIM!..

Bizler, güneş ışıltılarıyla görürüz yer yüzünü. Ne ki o akşam Güneş, batarken ilk kez gözü arkada kalan kızıl bir çember olarak Ankara'nın garbından hüznle ayrılıyordu. İlk kez güneşin o hüznü ve endişeli bakışına

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

şahittik. Ve o aynı güneş, o aynı gecenin sabahına vatan, istiklâl ve onur adına verilen bir emirle irkilip, inançla demirleşen bir yüreğin şahadeti üzerine doğacaktı 4 Mart 1974 yılında doğan Ömer Halisdemir, Niğde'nin Bor ilçesinde yedi çocuklu bir ailenin evladıdır. Çocukluğu hep maddi sıkıntılarla geçmiştir. Çukurkuyu'da eğitim gören Halisdemir, okul sonralarında çobanlık yapmıştır. Evli ve iki çocuk sahibidir. 1999'da piyade astsubay olarak Türk Silahlı Kuvvetlerine

katılmıştır. Yurt dışı görevlere de katıldığı bilinmektedir.

Özel Kuvvetler Komutanlığında iki yıl birlikte görev yapan silah arkadaşı eski uzman çavuş Abdullah Çelik, Ömer Halisdemir'i anlattığı bir konuşmasında şu cümleler yer alır: *"Kendisi örnek alınacak kişiydi, tarih yazdı. Bence çok büyük bir iş yaptı. Özel Kuvvetler Komutanlığı alınmadı. Neden alınmadı, Ömer Halisdemir sayesinde. Karargâh binasını teslim etmediği için Özel Kuvvetleri ele geçiremediler. Ömer ağabey, Zekai Aksakallı paşamızdan aldığı emir doğrultusunda, darbeci Tuğgeneral Semih Terzi'yi vurarak, büyük bir olayın önüne geçti."*

"Bana hep 'dikkatli ol, uyanık ol' derdi, nasihat ederdi. İşi yönünden aşırı titiz ve disiplinliydi. Herkesin de öyle olmasını isterdi. Yürüyüşüyle, oturuşuyla, kalkışıyla örnek bir askerdi. Koskoca tümende Ömer Halisdemir'i tanımayan yoktu."

Çelik, kahraman şehidin hiç tereddüt etmeden ölüme yürüdüğüne de dikkati çeker: *"Öleceğini bile bile kendisine verilen emri hiç tereddüt etmeden layıkıyla yerine getirdi. Bir tuğgeneralini vurmak her babayiğidin harcı değil. Sonuçta o dakikada insanın aklına her şey gelir. Evli, iki çocuğu var. İsteseydi geri çekilebilirdi, görmezden de gelebilirdi, ama Ömer ağabey öyle biri değildi."*²⁸

Özel Kuvvetler Komutanı Tümgeneral Zekai Aksakallı'nın, 15 Temmuz kanlı darbe girişiminin kırılma anlarından birinin yaşandığı Özel Kuvvetler Komutanlığı'ndaki tarihi olayı anlatımından şunları öğreniyoruz: Kuvvetler Komutan Yardımcısı Tuğgeneral S. Terzi, 15 Temmuz'da görev gereği Silopi'deydi .15 Temmuz sabahı ısrarla Zekai Paşa'yı arar.

28. <http://www.haberturk.com/>

"Kayınpederimin durumu kritik, Ankara'ya gelmek istiyorum" der. Tecrübeli bir komutan olan Zekai Paşa, normal zamanlarda makul karşılayacağı bu talepten şüphelenir. Aynı gün darbeci General Terzi'nin eşi de bir bahane ile Zekai Paşa'nın eşini arayıp ikna etmeye çalışmıştır.

Terörle canı bahasına mücadele eden ve bu nedenle sürekli arazide olan Zekai Paşa için tuhaf gelen başka olaylar da vardır. O günü yakın arkadaşlarına şöyle anlatır: *"Ben, son bir yıldır, düğüne bayrama gitmiyorum. Ancak kanser tedavisi gören bir arkadaşımızın düğünü vardı. Bana da görev verdiler.*

-'Komutanım, sizden başka kıdemli kimse yok. Genelkurmay adına hediye çekini siz takdim eder misiniz?' dediler.

Doğrusu tuhaftı. Çünkü Ankara'da benden kıdemli çok sayıda komutan vardı. Düğün salonuna girince şüphelerim daha da arttı. Hem kıdemli komutanlar oradaydı hem de salonda bulunmaması gereken kişiler de gelmişti. Hızlıca protokol görevini yapıp çıktım."

Zekai Aksakallı Paşa karargâha giderken tedirgindir ve olumsuz bir atmosfer hissettiğini yakın ekibini önceden uyarmıştır. Makam aracı, Külliye'ye giden yol üzerinde üç araç tarafından sıkıştırılır, ancak darbeciler atlatılır.

Zekai Paşa, o gece bir kalkışma olduğunu Özel Kuvvetler Karargahı'nın da ele geçirilmek istendiğini öğrenir öğrenmez hemen güvendiği adamlarını arar, karargahtaki nöbetçi subaylara ulaşmaya çalışır ve Özel Kuvvetler Komutanlığı'ndan güvendiği adamlarına silahlarını alarak komutanlığını önüne gelmeleri emrini verir.

Zekai Aksakallı Paşa karargâhı aradığında, muhatap olduğu albay aracılığıyla olayın vahametini anlar. Nitekim S. Terzi, *"Ben oraya geliyorum. Kışlanın emniyetini sağlayın, içeriye komutanlardan kimseyi almayın, gerekirse ateş edin"* emrini vermiştir.

Albay: - *"Siz görevden alınıyorsunuz, artık Semih Paşa'nın emrini dinliyoruz!"* der.

Telefondaki albayın hainlerden biri olduğunu gören Zekai Aksakallı Paşa:

- *"Emrimi dinlemiyorsun, FETÖ'cülerin emirlerini dinliyorsun, sen paralelcisin!"* diye bağırır.

Sonrasını Zekai Paşa şöyle ifade eder.: *"Başçavuş Ömer Halisdemir'i aradım, Ömer benim koruma astsubayımdır. Ömer'e, "Sana, vatanımız ve milletimiz adına tarihi bir görev veriyorum. Tuğgeneral Terzi vatan hainidir, isyancıdır. Onu, karargâha girmeden öldür! Bunun sonunda şehadet var. Biliyorsun seninle yirmi yıllık beraberliğimiz var. Hakkını helal et!"*

TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN

Sonu ölümle bitecek olan bu emir karşısında Ömer Başçavuş'un komutanına olan son sözleri:

- "*Baş üstüne komutanım, hakkım helal olsun. Siz de helal edin !*"²⁹

Korgeneral Zekai Aksakallı, Bor İlçesi'ne bağlı Çukurkuyu Beldesi'ne giderek ilk olarak Ömer Halisdemir'in mezarını ziyaret etmiştir. Şehidin babası Hasan Hüseyin, annesi Fadimeana Halisdemir ve kardeşlerine başsağlığı dileyen Zekai Aksakallı, Ömer'in baba ocağında o güzel insanın millete olan bağlılığını ve gece yaşanan olaylardaki kahramanlığını ifade etmiştir.

VE HAINLER KARARGÂHA GİREMEDİ

Vatan ve millet sevgisinden, ülke bütünlüğünden ve onurdan nasipsiz ama bu milletin ordusuna ait üniformayı taşıyarak nimetlerini palazlanmaktan geri kalmayan darbeci mahluk S. Terzi, yanında on kişilik koruma ekibi helikopter pistinden karargâha doğru gelir. Tam karargâh binasının girişinde Koruma Astsubayı Başçavuş Ömer Halisdemir tarafından durdurulur.

---

29. Özel Kuvvetler Komutanı Tümgeneral Zekai Aksakallı'nın o gün yaşadığı olaylar ve yaptığı telefon konuşmaları medyada yer almış, bazı köşe yazılarında işlenmiştir. (Örn. Okan Müderrisoğlu, *Şehadeti emrettim, "baş üstüne" dedi*, Sabah Gazetesi, 27 Temmuz 2016).

"Karargâha giremezsiniz. Zekai Paşa'nın emri !"

Ömer Halisdemir, giremeyeceklerini der demez kendisinin etkisiz hâle getirilmeye kalkışıldığını görür. Süratle namlusuna mermiyi sürdüğü tabancasını çeker ve darbeci hain S. Terzi'yi alnından vurup leşini serer. Şok olan hainler de can korkusuyla Halisdemir'e kurşun yağdırırlar. Yiğit Başçavuş Ömer'in başına ve vücuduna otuz kurşun isabet etmiştir.

Çıkan bu çatışmada ölen generallerinin ve kendi canlarının derdine düşen hainler, yanlarına aldıkları leşle oradan çekilmeye çalışırlar. Ömer Başçavuş'un şehit düştüğü sırada Zekai Paşa, güvendiği vatansever adamlarıyla Gölbaşı'ndaki karargâha girmiş ve cuntanın elemanlarını etkisiz hâle getirmiş, o vakitten itibaren Genelkurmay karargâhı ve Akıncı Üs-sü'nün darbecilerden temizlenmesi planını organize etmiştir.

Zekai Paşa, Ömer Halisdemir'in gösterdiği o yiğitçe tavrın önemini şöyle vurgular: *"Eğer Özel Kuvvetler Komutanlığı ele geçirilseydi, durum çok kötü olurdu, Allah korusun çok kan dökülürdü. Biz, bu adamları biliyoruz, bu adamlar korkak ve vicdansızdır! Şükürler olsun ki girişimleri başarılı olamadı. Bu millet çok büyük bir felaketi atlatmıştır."*

Hülasa; Genelkurmay Başkanlığı Özel Kuvvetler Komutanlığında görevli olan Astsubay Kıdemli Başçavuş Ömer Halisdemir, ülkesi ve milleti adına doğrudan doğruya şehadete gideceğini bilerek hareket etmiş, 15 Temmuz darbe girişiminde darbeci Tuğgeneralı vurarak öldürmüş ve darbenin seyrini değiştirmiştir.

Ömer Halisdemir, şehadete ermiş, fakat yenilmemişti.

Hani o günün akşamında Güneş; endişeyle, hüznün hâlesine bürülü ve gözü arkada kalarak gitmişti ya, sabaha umut ışıklarıyla doğdu yeniden. Ülkenin ufkunda "iki yüz kırk sekiz yıldız", Ömer de içlerinde, bizlere ölümsüzlüğün ufkundan yıldızlar adına seslenmede:

ŞEHADETE ERDİK, AMA ASLA YENİLMEDİK !..